

KORRUPSIYA TARAQQIYOT KUSHANDASI

Shoxrux Qurbonov Quvondiqovich

Jizzax Davlat pedagogika universiteti) Tarix fakulteti Milliy G'oya Ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi 3-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7213570>

Annotatsiya. Mazkur maqolada korrupsiya taraqqiyot kushandasi, korrupsiya so'zining ma'nosi, rivojlanayotgan mamlakatlarda korrupsiyaga oid ma'lum da'volar, ichida korrupsiya muammosini jamoatchilik e'tirof etish va muhokama qilish avj olib borishligi, ta'limdagi korrupsiya va unga chora ko'rish usullari haqida batafsil ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: korrupsiya, demokratiya, terrorizm, monopoliya, respondent, Assambleyasi.

СИЛА РАЗВИТИЯ КОРРУПЦИИ

Аннотация. В данной статье рассмотрено развитие коррупции, значение слова коррупция, некоторые утверждения о коррупции в развивающихся странах, возрастающее общественное признание и обсуждение проблемы коррупции, коррупция в образовании и меры против нее, представлена подробная информация на методах.

Ключевые слова: коррупция, демократия, терроризм, монополия, ответчик, собрание.

CORRUPTION DEVELOPMENT FORCE

Abstract. In this article, the development of corruption, the meaning of the word corruption, certain allegations of corruption in developing countries, the rise of public recognition and discussion of the problem of corruption, corruption in education and measures against it. detailed information about the methods.

Key words: corruption, democracy, terrorism, monopoly, respondent, Assembly.

KIRISH

Korrupsiya bu — jamiyatni turli yo'llar bilan iskanjaga qattiq illatdir. Bu illat demokratiya huquq mustahkamligi asoslariga putur yetkazadi, inson huquqlariga olib keladi, bozorlar faoliyatiga to'lanadi, hayot sifatini yomon va odamlarga sog'lomlashtiradigan so'ladigan uyushgan jinoyatchilik, terrorizm va boshqa hodisalar ildiz otib, gullashi uchun sharoit yaratib beradi.

Korrupsiya (lotincha: *corrumpō* — aynish, poraga sotilish) — mansabdor shaxsning o'z mansabi bo'yicha berilgan huquqlarni shaxsiy boyish maqsadlarida bevosita suiiste'mol qilishidan iborat amaliyot. Mansabdor shaxslarni sotib olish, ularning poraga sotilishi ham Korrupsiya deyiladi. Korrupsiya davlat apparati va parlament faoliyatida ayniqsa, avj oladi. Saylanadigan lavozimlarga nomzodlar saylov kompaniyasini o'tkazish harajatlarini ko'tarish Korrupsiya ko'rinishlaridan biridir (saylangan kishi turli imtiyozlar, yordam, xizmatlar ko'rsatib "o'z qarzini" qaytaradi). Aksariyat Korrupsiya lobbizm (monopoliyalarning qonunchilik organlari va amaldorlarga tazyiq o'tkazish bilan shug'ullanadigan muassasa va agentlari tizimi) bilan bog'langan. Xalqaro darajada 1970-yillarda Yaponiyaga samolyotlar sotishda kompaniya tomonidan oliy davlat amaldorlarini sotib olish bo'yicha "Lokxid ishi" eng yirik Korrupsiya ko'rinishlariga misol bo'ladi. Porani xaspo'shlash uchun yirik bitishuvlarda ko'proq "xizmat haqi" to'lash amaliyotidan foydalaniladi.

TADQIQOT METODI VA METODOLOGIYASI

Makroiqtisodiy tadqiqotlarga binoan, korrupsiya iqtisodiy o'sish va taraqqiyotga xalal beruvchi eng katta omili hisoblanadi.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda korrupsiyaga oid ma'lum da'volar tez-tez eshitaladi: poraxo'rlik va korrupsiya ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin; korrupsiya hamma joyda keng tarqalgan; korrupsiyaga qarshi kurashish xarajatlari juda yuqori; va mavjud bo'lgan oz sonli resurslarni, masalan, yuqori darajadagi hukumat nazorati organlariga majburlash choralari sarflash kerak. Lekin, aslida, korrupsiyaning iqtisodiy xarajatlari juda katta ekanligi haqidagi dalillar ortib bormoqda; korrupsiya darajasi rivojlanayotgan mamlakatlar orasida keng farq qiladi; korrupsiyani nazorat qilish mumkin; va korrupsiyaga qarshi kurash strategiyalarida uning asosiy sabablariga ko'proq e'tibor qaratilishi kerak bo'ladi.

Iqtisodiyotlari rivojlanayotgan mamlakatlardagi ko'plab davlat amaldorlari o'z mamlakatlaridagi korrupsiya muammolarini ochiq muhokama qilishga tayyor ekanliklarini ham aytish mumkin. 60 dan ortiq rivojlanayotgan mamlakatlardan 150 dan ortiq yuqori martabali davlat amaldorlari va fuqarolik jamiyatining asosiy a'zolari o'rtasida o'tkazilgan so'rovda respondentlar davlat sektoridagi korrupsiyani o'z mamlakatlarida rivojlanish va o'sish yo'lidagi eng jiddiy to'siq sifatida baholadilar.

Agarda, iqtisodiyotlari rivojlanayotgan mamlakatlardagi davlat amaldorlari kabi bizning davlatimizda ham bu usulni qo'llashsa, ya'ni xalq oldida ochiq muloqotlar tashkil etilsa, olib borilayotgan ishlar samarasiz bo'lmaydi.

Lekin, bizning davlatimizda ham korrupsiyaga qarshi ko'plab ishlar amalga oshirilgan. 2017 yil 3 yanvar kuni "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni qabul qilinib, korrupsiyaga qarshi kurashishning huquqiy mexanizmi yaratildi.

Mazkur Qonuning 3-moddasida korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarga doir tushunchalarga ta'rif berilgan, ya'ni korrupsiya – shaxsning o'z mansab yoki xizmat mavqeidan shaxsiy manfaatlarini, yoxud o'zga shaxslarning manfaatlarini ko'zlab moddiy yoki nomoddiy naf olish maqsadida qonunga xilof ravishda foydalanishi, xuddi shuningdek bunday nafni qonunga xilof ravishda taqdim etishidir.

So'nggi bir necha yil ichida korrupsiya muammosini jamoatchilik e'tirof etish va muhokama qilish avj olib bormoqda. Korrupsiya rivojlanayotgan va o'tish davrini boshdan kechirayotgan mamlakatlarda xalqi boshqa mamlakatlardagilardan farqli bo'lgani uchun emas, balki uning uchun sharoitlar yetarli bo'lgani uchun keng tarqalgan. Daromad olishga bo'lgan motivatsiya nihoyatda kuchli bo'lib, uni qashshoqlik va davlat xizmatchilarining ish haqining pastligi va kamayishi bilan kuchaytiradi.

TADQIQOT NATIJASI

Korrupsiyaga butun jahon qarshi kurashadi. 2003 -yil 9 dekabr kuni Merida shahri (Meksika)da Birlashgan Millatlar Tashkiloti tashabbusi bilan Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha xalqaro konvensiya imzolangan edi. Ayni paytga qadar ushbu konvensiyaga 172 davlat qo'shilgan.

2003-yil BMT Bosh Assambleyasining 53-sessiyasida qabul qilingan rezolyutsiyaga muvofiq, ushbu kun Korrupsiyaga qarshi kurashish xalqaro kuni deb e'lon qilingan.

Korrupsiya har bir jabhada o'z aksini ko'rsatadi, mazkur maqola e'tiborimizni ko'proq ta'limdagi korrupsiya qaratsak. So'nggi o'n yilliklarda ommaviy axborot vositalari va

tadqiqotchilar tomonidan umuman korrupsiyaga katta e'tibor berilgan bo'lsa-da, ta'lim sohasidagi korrupsiya yetarlicha o'rganilmagan. Biroq, bu sohaga qaratilgan tadqiqotlar soni ortib borishi bilan o'zgarib boshlaydi. Ta'lim sektoridagi rahbarlar obro'siga putur yetkazish sektor resurslarini kamaytirishidan qo'rqib, tekshiruvdan qochgan bo'lishi mumkin. Biroq, korrupsiyaning zararli oqibatlarini hisobga olgan holda, ta'lim sohasidagi korrupsiyani tan olish va unga qarshi kurashish birinchi darajali ahamiyatga ega. Ta'lim sohasida korrupsiyaga qarshi kurashni qo'llab-quvvatlovchi bir qator asosiy dalillar keltirish mumkin. Ushbu dalillar universaldir va rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlardagi ta'lim muhitiga tegishli.

Korrupsiya ta'lim muassasalariga bo'lgan ishonch va pedagoglarga bo'lgan ishonchni pasaytiradi, umidsizlik va aloqani yo'qotadi va barcha muvaffaqiyatli jamiyatlar uchun zarur bo'lgan intilishlar va ijtimoiy hamjihatlikka putur yetkazadi.

Ta'lim sohasi insonlarni erta hayotdan balog'atga etgunga qadar shakllantiradi, bu ta'sir umr bo'yi daromad, sog'lik, oilaviy hayot va sub'ektiv farovonlik nuqtai nazaridan shaxsiy darajada va jamiyat darajasida mamlakatdagi malakalar zaxirasi bo'yicha seziladi. uning iqtisodiy o'sishiga, daromad taqsimotiga va avlodlar o'rtasidagi harakatga ta'sir qiladi. Korrupsiya har ikki darajadagi ta'limdan olinadigan yutuqlarni bekor qiladi va malaka va ish o'rinlari mos kelmasa, sof yo'qotishlarni keltirib chiqaradi.

MUHOKAMA

Barqaror rivojlanish maqsadlarining (BRM) 4-maqsadida e'tirof etilganidek, ta'lim barqaror rivojlanishning kalitidir. Korrupsiya ta'lim sifati va undan foydalanish imkoniyatini pasaytirib, yuqori sifatli ta'lim foydalanish mumkin bo'lgan ta'lim jamiyatlar va shaxslarning imkoniyatlarini kengaytiradi va shuning uchun samarali va axloqiy jamiyatni rivojlantirishning eng samarali kanallaridan biri hisoblanadi. Korrupsiya bularning barchasini inkor etadi. Korrupsiyaga qarshi kurashishdan oldin biz uni aniqlashimiz va fosh etishimiz kerak.

Korrupsiyaga qarshi kurashning eng to'g'ri strategiyasi va uni muayyan muhitda eng yaxshi qo'llash murakkab masaladir, chunki u qoidalarni qo'llash tizimining ishlashi va korrupsiya normalarining qanchalik mustahkamlanganligiga bog'liq. Bundan tashqari, potentsial zararli istalmagan ta'sirlar mavjud. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi (UNDP) 2011 -yildagi ta'lim sohasidagi korrupsiyaga oid hisobotida korrupsiyaga qarshi kurashda foydalaniladigan vositalarning to'rtta asosiy toifasi mavjudligini qayd etdi:

- Qonun ustuvorligi (nazorat va sanksiya)
- Davlat boshqaruvi va tizimlari (korrupsiyaning oldini olish)
- Shaffoflik va hisobdorlik (burch va huquq egalari, nodavlat aktyorlar, ma'lumot, xabardorlik)
- Imkoniyatlarni rivojlantirish (individual, tashkiliy va institutsional salohiyatni oshirish)

Korrupsiyaga qarshi kurashda yuqori natijalarga erishgan Shvetsiya, Singapur, Gonkong, Portugaliya kabi davlatlarning tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, korrupsiyani yuzaga keltiruvchi omillarni bartaraf etish korrupsiyaga qarshi kurashda muhim o'rin egallaydi.

Korrupsiyaning tarixiy o'zakkari juda-juda qadimga borib taqalib, bu hol qabilada ma'lum mavqega ega bo'lish uchun qabila sardorlariga sovg'alar berish odatidan kelib chiqqan deb taxmin qilinadi. O'sha davrlarda bu normal holat sifatida qabul qilingan. Biroq davlat apparatining murakkablashuvi va markaziydashuvi korrupsiyaning davlat rivojlanishiga katta to'siq ekanligini ko'rsatdi. Korrupsiyaga qarshi kurashgan birinchi davlat sifatida qadimgi

Shumer davlati tan olinadi. Qadimgi davlatlarni ayniqsa huquqni muhofaza qiluvchi organlarning poraxoʻrligi qattiq tashvishga solganligi bizgacha saqlanib qolgan manbalardan maʼlum. Chunki bu holat davlatning obroʻsiga juda qattiq putur etkazardi. Dunyoning etakchi dinlarida ham birinchi navbatda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning poraxoʻrligi qattiq qoralanadi. Jumaladan, Injilda “Sovgʻalarni qabul qilma, chunki sovgʻa koʻrni koʻradigan qiladi va haqiqatni oʻzgartiradi” deyilgan boʻlsa, Quʻroni Karimda “Boshqalarning mulkini nohaq yoʻl bilan olmangiz va boshqalarga tegishli boʻlgan narsalarni olish uchun oʻz mulkingizdan hokimlaringizga pora qilib uzatmangizlar” deyilgan.

XULOSA

Korrupsiya haqida Prizidentimiz fikrlarini ham keltirib oʻtamiz: «*Har bir soʻzimiz, har bir xatti-harakatimiz jamiyatga, odamlar qalbiga qanday taʼsir koʻrsatishiga har qachongidan ham koʻproq eʼtibor berishimiz zarur.*

Davlat tuzumini ichidan yemiradigan, ijtimoiy barqarorlik kushandasi boʻlgan korrupsiya balosiga qarshi, byurokratiyaning har qanday koʻrinishlariga, odamlarni mensimaslik, mahalliychilik va guruhbozlik illatlariga qarshi barchamiz keskin kurash olib borishimiz kerak. Men ishonaman – koʻpni koʻrgan, mard va olijanob, mehnatkash va bagʻrikeng xalqimiz bilan birgalikda Yangi Oʻzbekistonni – inson tinch, ozod va farovon yashaydigan, ezgu maqsadlarini emin-erkin amalga oshiradigan davlat va jamiyatni albatta barpo etamiz. Buning uchun bizda barcha siyosiy, iqtisodiy, madaniy-maʼrifiy asoslar, eng muhimi, kuchli xohish-iroda va qatʼiy intilish bor», dedi davlat rahbari.

REFERENCES

1. OʻzME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. Bardhan P. Corruption and development // Journal of Economic Literature. — 1997. — Vol. 25. — P. 1320. [1] Arxivlandi 2009-09-20 Wayback Machine saytida.
3. Tanzi, V. Corruption, Governmental Activities and Markets // IMF Working Paper 94/99. — International Monetary Fund, Washington, DC. — 1994.
4. Daniel Kaufmann, 1997, “Corruption: The Facts,” Foreign Policy, No. 107 (Summer), pp. 114–31.
5. <https://kun.uz/uz/news/2022/01/26/bu-ijtimoiy-barqarorlik-kushandasi-prezident-korrupsiyaga-qarshi-kurash-haqida-gapirdi>